

Horyzonty Polityki
2019, Vol. 10, N° 33

Problem granicy brytyjsko-unijnej a brexit. Aspekty ekonomiczne

KAZIMIERZ STARZYK

<http://orcid.org/0000-0003-1586-8534>
Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu
Instytut Społeczno-Ekonomiczny
starzyk.k@gmail.com

DOI: 10.35765/HP.2019.1033.07

Streszczenie

CEL NAUKOWY: Celem artykułu jest identyfikacja ekonomicznych, politycznych oraz społecznych problemów związanych z granicą brytyjsko-unijną, ze szczególnym uwzględnieniem granicy wewnątrzirlandzkiej.

PROBLEM I METODY BADAWCZE: Przedmiotem niniejszego tekstu jest zagadnienie granicy rozpatrywane w kontekście dezintegracji na przykładzie brexitu. Zastosowano głównie metodę analityczno-opisową oraz porównawczą, a także studium przypadku.

PROCES WYWODU: W artykule przedstawiono zagadnienie granicy w świetle teorii ekonomii międzynarodowej, następnie scharakteryzowano specyfikę granicy brytyjsko-unijnej ze szczególnym uwzględnieniem granicy z Irlandią Północną, a następnie opisano brytyjsko-irlandzką transgraniczną współpracę gospodarczą w kontekście jej uwarunkowań historycznych.

WYNIKI ANALIZY NAUKOWEJ: Autor odpowiada na pytanie, jaką funkcję ekonomiczną w świetle teorii pełni granica międzypaństwowa w procesie dezintegracji gospodarczej, mając na uwadze jej rolę w procesie integracji, a szerzej patrząc w międzynarodowych stosunkach gospodarczych.

WNIOSKI, INNOWACJE, REKOMENDACJE: W międzynarodowych stosunkach gospodarczych granice międzypaństwowe odgrywają bardzo ważną rolę, ponieważ współokreślają instytucjonalne warunki internacjonalizacji

Sugerowane cytowanie: Starzyk, K. (2019). Problem granicy brytyjsko-unijnej a brexit. Aspekty ekonomiczne. *Horyzonty Polityki*, 10(33), 115-127. DOI: 10.35765/HP.2019.1033.07.

gospodarek narodowych oraz funkcjonujących w nich przedsiębiorstw, a także determinują rozwój społeczeństw po obu stronach granicy.

SŁOWA KLUCZOWE:

granica, ekonomia międzynarodowa, polityka handlowa,
transgraniczna współpraca gospodarcza, brexit

Abstract

THE PROBLEM OF THE UK-EU BORDER AND BREXIT.
ECONOMIC ASPECTS

RESEARCH OBJECTIVE: The aim of the paper is to identify the economic, political, and social problems surrounding the issue of the British–EU border, taking as the theoretical background the concepts and measures of International economics.

THE RESEARCH PROBLEM AND METHOD: The research problem undertaken is the problem of borders within the context of disintegration. The research methods used were the analytical-descriptive method, comparative method, and case study.

THE PROCESS OF ARGUMENTATION: Currently, in the European Union we observe two parallel processes; on one hand the process of enlargement by accepting new members, on the other the process of its disintegration, which is exemplified in the United Kingdom exit. Although in the light of current political turmoil it cannot be ruled out that another EU member will leave the EU, e.g. Italy, long-term integration tendencies seem to be more permanent than disintegrative ones.

RESEARCH RESULTS: With regard to the causes and causative forces of both these opposing processes, one may risk the assertion that while the underlying economic processes are based more on economic reasons, in the case of disintegration the political motives prevail. Both historical disintegration experiments as well as those concerning Brexit, which the political motives (referendum) decided unambiguously, lead to such conclusions.

CONCLUSIONS, INNOVATIONS, AND RECOMMENDATIONS: The border issue requires an interdisciplinary approach, which in the economic aspect is placed within the framework of international economics, particularly the theory of integration and trade policy. It also requires analysis in the light of regional policy, especially if cross-border economic cooperation is analyzed.

KEYWORDS:

border, international economics, trade policy, cross-border cooperation, brexit.

WPROWADZENIE

Granice międzypaństwowe, określając terytorialne miejsce danego kraju na politycznej mapie świata, determinują jego państwową podmiotowość oraz polityczną i ekonomiczną suwerenność, a w rezultacie jego międzynarodowe stosunki ekonomiczne. Z tych powodów określenie ekonomicznej istoty granicy wymaga podejścia interdyscyplinarnego, co w aspekcie nauk politycznych następuje w ramach stosunków międzynarodowych, zaś ekonomicznych w ramach ekonomii międzynarodowej, głównie polityki handlowej oraz teorii integracji. Wymaga także uwzględnienia zagadnień polityki regionalnej, zwłaszcza kiedy rozpatrujemy transgraniczną współpracę gospodarczą.

W suwerennych procesach integracyjnych, podobnie jak dezintegracyjnych, granica pełni ważną, a równocześnie szczególną funkcję, dlatego że nie ulegając w tych procesach, z założenia, przesunięciom przestrzennym, kształtuje odmienne warunki przepływu towarów i usług oraz czynników produkcji, a także strukturę ekonomiczną, społeczną i polityczną regionów przygranicznych integrujących się, względnie dezintegrujących, gospodarek narodowych.

Warto w tym kontekście zauważyć, że w Unii Europejskiej obserwujemy obecnie dwa równoległe procesy, z jednej strony jej rozszerzenie w drodze przyjmowania nowych członków krajów bałkańskich, z drugiej zaś proces jej dezintegracji, polegający na wyjściu z niej Wielkiej Brytanii.

Choć w świetle obecnych zawirowań politycznych i ekonomicznych nie można wykluczyć opuszczenia Unii Europejskiej przez kolejnego jej członka, np. Włochy, to jednak w długim okresie trwalsze są w Europie tendencje integracyjne aniżeli dezintegracyjne. Pomijając bowiem kwestię falującego eurosceptycyzmu mającego korzenie w populizmie i nacjonalizmie gospodarczym, co właśnie w średnim okresie rodzi tendencje dezintegracyjne, to o trwałości tendencji integracyjnych w długim okresie przesądza uzyskiwany

wzrost efektywności gospodarowania, a w krajach członkowskich przejawia się we wzroście ich PKB, przemianach technologicznych, równowadze wewnętrznej, równowadze zewnętrznej, wzroście konkurencji międzynarodowej, a w rezultacie we wzroście dobrobytu. Przeciwnie, w świetle teorii, procesom dezintegracyjnym towarzyszy obniżenie efektywności gospodarowania.

1. METODA

Określenie ekonomicznej istoty dezintegracji oraz specyficznej roli granicy w tym procesie wymaga wcześniejszego nawiązania do korzyści integrujących się gospodarek narodowych w następstwie znoszenia między nimi ograniczeń taryfowych i pozataryfowych, a także barier odnoszących się do przepływu czynników produkcji, zwłaszcza kapitału i siły roboczej. To umiejscawia rozważania na temat dezintegracji w kontekście ekonomii międzynarodowej.

W artykule, zarówno w warstwie teoretycznej, jak i empirycznej wykorzystano głównie metodę analityczno-opisową, ale także normatywną, kiedy autor wyraża własne wnioski i opinie. Wykorzystano również metodę porównawczą, sięgnięto też do narzędzi specyficznych dla analizy stosunków międzynarodowych jako obszaru badań warsztatowo umiejscowionych w naukach politycznych.

2. REZULTATY I DYSKUSJA

2.1. Problem granicy w świetle ekonomii międzynarodowej

W przypadku dezintegracji, podobnie jak integracji, w analizie problemu granicy warto wyjść od jej encyklopedycznego hasła jako „powierzchni pionowej przechodzącej przez linię graniczną oddzielającą terytorium, podziemie i obszar powietrzny jednego państwa od innych lub morza pełnego” (Encyklopedia, 1994, s. 270). Taka definicja granicy, w zależności od politycznej tkanki tej „powierzchni pionowej”, rodzi różne skutki dla wzajemnych stosunków gospodarczych

sąsiadujących krajów, poczynając od ich kontaktów ekonomicznych nieskrępowanych żadnymi ograniczeniami (lub prawie żadnymi, jak w przypadku krajów UE należących do Szengen), po całkowitą blokadę (w przypadku Korei Południowej i Północnej czy niedawno jeszcze Etiopii i Erytrei). Równocześnie, ta pozornie neutralna ekonomicznie tkanka rzutuje na rozwój społeczno-gospodarczy regionów po obu stronach granicy, a w rezultacie na rozwój między sąsiadującymi krajami handlu, turystyki, wzajemnych inwestycji bezpośrednich itp. W konsekwencji, z powodu granicy, pomiędzy rozwojem międzypaństwowych stosunków gospodarczych i politycznych a współpracą transgraniczną oraz rozwojem regionów przygranicznych istnieje trwałe sprzężenie zwrotne, które, w zależności od specyfiki regulacji granicznych, będzie wpływać na efektywność gospodarowania po jej obu stronach niezależnie od tego, czy mamy na uwadze sąsiadujące regiony, czy też gospodarki narodowe (Starzyk, 2015, s. 32).

W kwestii ekonomicznych właściwości granicy istotne jest podkreślenie, że jedną z konsekwencji jej istnienia jest ograniczenie niektórych rodzajów działalności gospodarczej do terytorium danego kraju, a także sama polityka handlowa, która może podlegać zmianom o charakterze protekcyjnym (Budnikowski, 2017, s. 35).

Problem granicy stanowi więc ważne zagadnienie ekonomii międzynarodowej, gdyż *de facto* zawsze towarzyszy międzynarodowemu podziałowi pracy i jego przemianom, których kierunek we współczesnej gospodarce światowej wyznacza globalizacja, regionalizacja oraz transformacja rynkowa. Siłami sprawczymi tych przemian jest postęp techniczny, mechanizm konkurencji oraz czynnik instytucjonalny. Ten ostatni, odzwierciedlając rolę państwa jako podmiotu w procesach i mechanizmach gospodarki światowej, tym samym wpływa na funkcje granicy w powiązaniu z międzynarodowym podziałem pracy, zwłaszcza kiedy rozpatrujemy przepływy towarów i usług oraz czynników produkcji w świetle polityki handlowej, gdzie dylemat polityki wolnego handlu *versus* protekcyjizmu określa skalę korzyści płynących z internacjonalizacji gospodarki oraz determinuje proces jej otwierania, którego pobudzającym katalizatorem jest integracja, a hamującym dezintegracja.

W świetle teorii proces dezintegracji będzie więc prowadzić do zamykania gospodarki. Jego przejawem będzie obniżenie wskaźnika

otwarcia gospodarki, tj. spadku udziału obrotów handlu zagranicznego w PKB oraz grożące pogorszenie struktury obrotów handlu zagranicznego powodowane zmianą warunków handlu z byłymi członkami ugrupowania integracyjnego, co może nieść ze sobą także pogorszenie *terms of trade*. W rezultacie następować będzie obniżenie efektywności gospodarowania przejawiające się w spadku PKB, spowolnieniu przemian technologicznych, naruszeniu równowagi wewnętrznej (np. inflacja powodowana wzrostem cen towarów importowanych), załamaniu równowagi bilansu obrotów bieżących, obniżeniu międzynarodowej konkurencyjności, a w końcu w spadku dobrobytu. Skalę tego problemu pokazuje „The Economist”, analizując bezukładowy wariant wyjścia Wielkiej Brytanii z UE (The Economist, 2018b).

2.2. Polityczna tkanka dezintegracji gospodarczej

W określeniu ekonomicznej roli granicy w procesie dezintegracji gospodarczej ważne są trzy pojęcia: rozpad, podział oraz wyjście, które współtworzą polityczną tkankę tego procesu. *De facto* określają one także pierwotny polityczny impuls dezintegracji oraz determinują późniejszy jej radykalny, względnie gradualny charakter.

Rozpad ugrupowania integracyjnego z reguły ma charakter radykalny i polega na jego rozwiązaniu w formie umowy międzynarodowej. Jest konsekwencją fundamentalnych, często nieodwracalnych w średnim okresie przemian politycznych. Takim przykładem we współczesnej gospodarce światowej jest rozwiązanie RWPG.

Dezintegracja, jeśli następuje w warunkach podziału, może polegać także na przechodzeniu od wyższych form integracji do niższych, które mają przejściowe ekonomiczne znaczenie dla dezintegrujących się gospodarek. Dotyczy sytuacji, kiedy podział następuje w trybie uzgodnień na demokratycznej płaszczyźnie ustawodawczej, a strony postanawiają ze względów ekonomicznych zachować swoje stosunki gospodarcze na pewien czas na określonym etapie integracji, zanim w pełni odejdą od wzajemnych powiązań integracyjnych¹.

¹ Następuje to zwłaszcza w przypadku podziału kraju federalnego o dwu-poziomym systemie zarządzania, tj. opierającym się na władzach

Model dezintegracji, polegający na wyjściu członka z ugrupowania integracyjnego, zakłada jego opuszczenie lub wykluczenie. Pierwsza opcja oznacza sytuację, kiedy inicjatorem jest podmiot wychodzący, czego przykładem jest brexit. Druga, wykluczenie, może być następstwem niezgodności postępowania członka ugrupowania integracyjnego z założeniami statutu. W przypadku UE, może to dotyczyć państwa, które nie respektuje jej fundamentalnych wartości oraz narusza system prawny UE.

W przypadku wyjścia członka z ugrupowania integracyjnego można również wyróżnić dwie opcje, tj. radykalną (bez porozumienia) i gradualną (z porozumieniem). Jeśli chodzi o brexit, obie te opcje towarzyszą prowadzonym negocjacjom. Dodajmy, opcji radykalnej, polegającej na braku osiągnięcia porozumienia jako podstawy traktatu UE – UK („No Deal”), nie wykluczał „The Economist” już w pierwszej połowie 2017 r. (The Economist, 2017).

Druga opcja, nawiązująca do gradualnego modelu dezintegracji, może polegać na przejściowym zawarciu umowy o rozszerzonej strefie wolnego handlu (SWH+), wykraczającej poza klasyczną definicję tej formy międzynarodowej integracji gospodarczej².

W aspekcie przedmiotowym, SWH+ w przypadku Brexitu mogłyby dotyczyć zarówno przepływu towarów i usług, jak również czynników produkcji, zwłaszcza kapitału. Powstałaby wówczas sytuacja, kiedy o strefie wolnego handlu, jako podstawowej formie międzynarodowej integracji gospodarczej, możemy powiedzieć, że

federalnych oraz władzach krajowych, gdzie rolę nadrzędną odgrywają władze federalne w uzgodnionych obszarach politycznych i gospodarczych. Takim przykładem jest podział Czechosłowacji, gdzie mamy do czynienia z przechodzeniem od zintegrowanego ugrupowania integracyjnego spełniającego kryteria unii pełnej do wolnego rynku, a następnie unii celnej i strefy wolnego handlu (Gurbiel, 2001, s. 69 i dalsze).

- 2 B. Balassa sprowadza istotę strefy wolnego handlu do znoszenia ciał oraz ograniczeń ilościowych, przy zachowaniu przez dany kraj własnej polityki celnej w stosunku do krajów trzecich. Na tle tej definicji, autor we wcześniejszym tekście podejmuje próbę określenia przyczyn i skutków wynikających z sytuacji, kiedy w umowie o strefie wolnego handlu dochodzi do rozszerzenia zakresu porozumienia wykraczającego poza znoszenie ciał i ograniczeń ilościowych jako metody pobudzania wzajemnej wymiany handlowej, a w świetle teorii następuje w ramach efektu kreacji i przesunięcia handlu (Starzyk, 2018a).

„zastępuje” wspólny rynek w kwestii liberalizacji przepływu czynników produkcji, ponieważ zmienia wzajemne warunki dostępu do rynku kapitałowego bez konieczności instytucjonalnego ustanawiania wyższej formy integracji, tj. wspólnego rynku (Starzyk, 2018b).

2.3. Granica brytyjsko-unijna jako problem negocjacji

Negocjacje w sprawie wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej rozpoczęły się w czerwcu 2017 r., a zakończyły w listopadzie 2018 r. W myśl ramowych założeń, ich finalizacja powinna była znaleźć wyraz w raporcie końcowym, stanowiącym podstawę traktatu handlowego, który, po ratyfikacji, będzie stanowił podstawę przyszłych wzajemnych stosunków gospodarczych UK-UE (CER 2016/17).

Negocjacje toczyły się w dwóch etapach, pierwszy zakończył się 8 grudnia 2017 r. zawarciem porozumienia, w którym doszło do uzgodnienia stanowisk w wielu istotnych kwestiach dotąd spornych, mających zasadnicze znaczenie dla przyszłych stosunków gospodarczych UK-UE. Strony uzgodniły m.in. metodologię rozliczeń dezintegracyjnych, co otwiera drogę do negocjacji ostatecznej kwoty, jaką Wielka Brytania powinna wpłacić do kasy UE (wynosi ona 50 mld USD). W aspekcie bilateralnych stosunków gospodarczych istotne jest uzgodnienie autonomicznego kształtowania przez Wielką Brytanię po okresie przejściowym negocjacji handlowych z krajami trzecimi.

W kwestii statusu granicy z Irlandią, strony ustaliły zasady harmonizacji prawa na wyspie po brexicie, a także zasady współfinansowania przez Wielką Brytanię programów pomocowych UE dla Irlandii Północnej (uzgodniono m.in., że Wielka Brytania wnosić będzie wpłaty na rzecz funduszy UE w latach 2014-2020 na dotychczasowych warunkach, jak również na podobnych będzie z nich korzystać). Otwarta więc została droga regulacji złożonych problemów granicznych związanych ze specyfiką granicy Wielkiej Brytanii z Republiką Irlandii.

Wyspiarskie położenie Wielkiej Brytanii powoduje, że jej granica nie zachowuje ciągłości. Składa się z granicy morskiej oraz lądowej, której najdłuższym odcinkiem jest granica z Republiką Irlandii, zaś

krótkim odcinkiem jest granica dwóch zamorskich enklaw Wielkiej Brytanii, tj. Gibraltaru i Cypru.

Granica morska Wielkiej Brytanii bezpośrednio dotyczy Republiki Irlandii oraz Francji. Ma ważne znaczenie ekonomiczne, wykraczające poza stosunki bilateralne, ponieważ dotyczy szlaku handlowego przechodzącego przez Cieśninę Kaletańską, a następnie Morze Irlandzkie i stanowi tym samym ważny szlak handlowy między Wielką Brytanią a UE-27. Tędy przechodzi również ważny szlak handlowy między Irlandią a UE-26. Zauważmy, granica morska nie jest głównym przedmiotem negocjacji, ale to nie oznacza, że w aspekcie ekonomicznym i politycznym jest dla nich obojętna. Kontrowersje dotyczą m.in. łowisk brytyjskich, które według początkowych negocjacji miały być przekazane stronie brytyjskiej w marcu 2019 r., natomiast według stanu negocjacji po pierwszym ich etapie będzie tam obowiązywać polityka rybna UE do 2021 r. (The Economist, 2018b).

Granica brytyjsko-irlandzka, długości ok. 500 km, podobnie jak każda międzypaństwowa granica lądowa ma trojaki wymiar. Jej funkcje można bowiem rozpatrywać w aspekcie gospodarki narodowej, kiedy mamy na uwadze międzypaństwowe stosunki polityczne i gospodarcze (granica z Francją), po drugie w aspekcie lokalnym, kiedy mamy na uwadze regionalny i transgraniczny wymiar tej współpracy (granica wewnątrzirlandzka), a po trzecie, kiedy rozpatrujemy jej znaczenie w kontekście stosunków gospodarczych z krajami trzecimi, np. w przypadku tranzytu (dotyczy to zwłaszcza brytyjskich akwenów morskich).

Chociaż w negocjacjach główne miejsce zajmuje zagadnienie granicy wewnątrzirlandzkiej, to pod uwagę należy brać także granicę dwóch brytyjskich enklaw zamorskich, tj. Gibraltaru i Cypru, co jest następstwem, z jednej strony, zaszczości historycznych, sięgających okresu kolonialnego, a z drugiej, współczesnych politycznych interesów Wielkiej Brytanii i NATO.

Granica gibraltarska wynosi zaledwie 1,2 km i rozdziela Gibraltar od Hiszpanii, a po brexicie od UE. Ma jednak istotne znaczenie polityczne, wiążące się ze specyficznym geograficznym usytuowaniem Gibraltaru, i z tego powodu pełni też ważną funkcję militarną. Zlokalizowane tam brytyjskie instalacje wojskowe oraz NATO umożliwiają kontrolę ruchu przez Cieśninę Gibraltarską oraz część Atlantyku

o kluczowym znaczeniu strategicznym oraz stanowią otwarcie na basen Morza Śródziemnego (Biskup, 2018).

Gospodarka Gibraltaru obejmuje głównie turystykę, usługi finansowe, ale także biznes rozrywkowy, zwłaszcza hazard. W Gibraltarze ma swoją siedzibę ok. 30 tys. firm, co przy 33 tys. mieszkańców stanowi ewenement na skalę światową. Uchodzi on za atrakcyjny raj podatkowy, co, w następstwie brexitu, oznacza dla Hiszpanii spadek przychodów podatkowych. Ma także duże znaczenie tranzytowe, zważywszy na jego gospodarcze sąsiedztwo z Hiszpanią, które otwiera drogę z Afryki Północnej do rynku UE, w tym także siły roboczej. Granica gibraltarska nie była przedmiotem negocjacji w aspekcie kwestionowanego przez Hiszpanię statusu Gibraltaru jako podmiotu wchodzącego w skład Zjednoczonego Królestwa. W ostatnim etapie negocjacji rzuciło to cień na uzgodnione już porozumienie końcowe, bo zostało podniesione przez rząd Hiszpanii. Strony jednak uzgodniły, że Hiszpania i Wielka Brytania we własnym zakresie wrócą do tego tematu, niezależnie od brexitu.

Granica cypryjska dotyczy wydzielonej części Republiki Cypru w postaci suwerennego terytorium baz wojskowych, obejmującego dwie jednostki administracyjne (Akrotiri i Dhekelie). Sama jednak granica, ze względu na wyłącznie militarny charakter tego terytorium, nie stanowi przedmiotu negocjacji w sprawie wyjścia Wielkiej Brytanii z UE. Brytyjskie terytorium na Cyprze ma jedynie rozbudowaną infrastrukturę logistyczną, obejmującą, podobnie jak w przypadku Gibraltaru, infrastrukturę lotniskową, portową i magazynową i nie jest na nim prowadzona działalność gospodarcza. Jego znaczenie strategiczne wiąże się z trwającym konfliktem na Bliskim i Środkowym Wschodzie oraz w innych regionach Morza Śródziemnego (Biskup, 2018).

W kontekście powyższych rozważań warto zauważyć, że zawarte w pierwszym etapie porozumienie oraz dokonane w drugim etapie uzgodnienia nie są prawnie wiążące, co może nastąpić dopiero po ratyfikacji traktatu. Ponadto, wiele uzgodnień dotyczących kluczowych kwestii spornych ma częściowy charakter i otworzyło jedynie drogę do dalszych negocjacji. Dotyczy to także zagadnienia roli granic po brexicie, co, zważywszy na specyfikę zewnętrznej granicy UE oraz przestrzenną złożoność granicy brytyjskiej, stanowiło jedno z najtrudniejszych zagadnień negocjacji, ponieważ determinuje nie

tylko ogólnopaństwowe stosunki gospodarcze Wielkiej Brytanii, ale także dalszy rozwój brytyjsko-irlandzkiej transgranicznej współpracy gospodarczej, której znaczenie daleko wykracza poza kwestie ekonomiczne.

2.4. Brytyjsko-irlandzka transgraniczna współpraca gospodarcza w świetle regulacji prawnych

Specyfika transgranicznej współpracy gospodarczej charakteryzuje się tym, że jej zakres przestrzenny oraz podmiotowy i przedmiotowy jest kształtowany równolegle przez czynniki ekonomiczne, społeczne, polityczne oraz instytucjonalne, znajdujące wyraz w odpowiednich regulacjach prawnych³. W interesującym nas przypadku będzie pochodną z jednej strony zagranicznej polityki ekonomicznej Wielkiej Brytanii oraz Republiki Irlandii, a z drugiej międzynarodowej polityki ekonomicznej UE.

Tkanką polityczną, stanowiącą podstawę brytyjsko-irlandzkiej transgranicznej współpracy gospodarczej, jest porozumienie z 1921 r., będące podstawą ustanowienia tzw. wspólnego obszaru podróży (Common Travel Area; CTA). Na jego podstawie wprowadzony został ruch bezdewizowy, swobodny przepływ siły roboczej oraz prawo wzajemnego osiedlania. Z tego też powodu Republika Irlandii pozostaje poza strefą Schengen (Biskup, 2018).

³ Większość definicji współpracy transgranicznej nawiązuje do konwencji madryckiej z 1980 r. oraz Europejskiej Karty Regionów Granicznych i Transgranicznych (Szczecin 1995). W myśl tych dokumentów pod jej pojęciem jest rozumiane każde wspólnie podjęte działanie mające na celu umocnienie i rozwój sąsiedzkich kontaktów między wspólnotami i władzami terytorialnymi dwóch lub większej liczby stron, jak również zawarcie i przyjęcie uzgodnień koniecznych do realizacji takich zamierzeń (Starzyk, 2005, s. 32). Obok współpracy transgranicznej *sensu stricto*, jak wynika to z przytoczonej definicji, można mówić o współpracy *sensu largo*, dostrzegając w takim podejściu ponadregionalny wymiar takiej współpracy i jej implikacje dla całokształtu wzajemnych stosunków gospodarczych, w naszym przypadku Wielkiej Brytanii, Irlandii oraz krajów UE. W tym kierunku toczyły się negocjacje i znalazły wyraz w deklaracji politycznej przyjętej 23.11.2011 [UE 2018].

PODSUMOWANIE

W przeciwieństwie do teorii integracji gospodarczej i jej etapów w literaturze ekonomicznej stosunkowo niewiele miejsca poświęca się zagadnieniom dezintegracji jako zjawisku polegającemu na przechodzeniu od wyższych form powiązań integracyjnych do coraz niższych lub na ich stopniowym zaniku, a nawet rozpadzie, czy też wyjściu państwa z ugrupowania integracyjnego.

W kwestii przyczyn oraz sił sprawczych powyższych dwóch przeciwstawnych procesów można sformułować wniosek, że o ile u podstaw procesów integracyjnych w większym stopniu tkwią przesłanki ekonomiczne, to w przypadku zjawiska dezintegracji dominują motywy polityczne. Do takich wniosków prowadzą zarówno doświadczenia historyczne, jak również dotyczące brexitu, o którym decydują przesłanki polityczne (referendum).

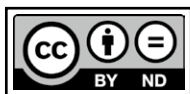
Problem granicy, jaki występuje w procesie dezintegracji, ma wymiar zarówno ekonomiczny, jak i polityczny oraz społeczny. Do jego analizy potrzebne jest więc ujęcie interdyscyplinarne. W swej istocie teoretycznej wymaga z jednej strony rozpatrywania go w kontekście teorii stosunków międzynarodowych, a drugiej ekonomii międzynarodowej, zwłaszcza teorii integracji oraz zagranicznej i międzynarodowej polityki ekonomicznej, a także polityki regionalnej, mając w przypadku Brexitu w szczególności na uwadze transgraniczne implikacje polityczne i społeczne dezintegracji.

BIBLIOGRAFIA

- Biskup, P. (2018). *Granica zewnętrzna UE w negocjacjach na temat Brexitu*. PISM. Biuletyn nr 15.
- Budnikowski, A. (2017). *Ekonomia międzynarodowa*. Warszawa: PWE.
- CER (2016/17). Springford, J., Tilford, S., McCann, P., Whyte, P. i Oden-dahl, C. (2017). *The economic consequences of leaving the EU. The final report of the CER commission on Brexit*. London: Centre for European Reform (CER). Pozyskano z: <http://www.cer.eu/publications/archive/report/2014/economic-consequences-eaving-eu-final-report-cer-commission-brexit> (dostęp: 20.04.2018).
- Encyklopedia popularna* (1994). Warszawa: PWN.

- EU 2018. *Political declaration setting out the framework for the future relationship between the European Union and the United Kingdom*, 23rd November.
- Starzyk, K. (2005). *Ekonomia polityczna transgranicznej współpracy gospodarczej*. W: tegoż (red.), *Gospodarcze sąsiedztwo Polski*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SEMPER.
- Starzyk, K. (2018a). *The issue of extended free trade area (FTA+) in the light of theory and practise. The case of TTIP*. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Starzyk, K. (2018b). *Problem dezintegracji we współczesnej gospodarce światowej. Przypadek Brexit*. Warszawa: CEDEWU.
- The Economist (2017). *The Brexit negotiations: The siren song of no deal* (December).
- The Economist (2018a). *The Brexit negotiations: a fishy transition* (March).
- The Economist (2018b). *A no-deal Brexit, Free falling* (November).

Copyright and License

This article is published under the terms of the Creative Commons Attribution – NoDerivs (CC BY- ND 4.0) License <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>